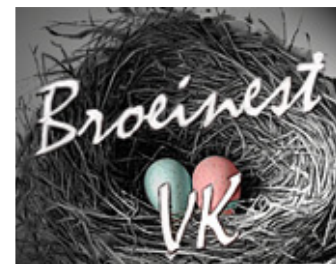

Frank van Vree en zijn passie om de hele krant uit te spellen

Dit is de dertiende en laatste aflevering van Broeinest VK. Belevissen en herinneringen van Volkskrant-redacteuren die in de jaren zestig en zeventig in het bluswater stonden. Er ontbrak nog de geïnteresseerde lezer.

'Huishistoricus' Frank van Vree ('De metamorfose van een dagblad') vertelt over zijn wederwaardigheden met de krant in die woelige jaren.

FRANK van Vree was net zes jaar toen de jaren zestig uitbraken. Hij studeerde bijna twintig jaar later af in 1979, toen de laatste restanten van de jaren zestig en zeventig werden opgeruimd. 'Dat is wel grappig. Voor mij is de periode waar jullie het over hebben, mijn kindertijd, mijn scholientijd en mijn studententijd. Maar ik ben wel altijd opgegroeid met de Volkskrant.'

Frank van Vree (1954) schreef in 1996 bij gelegenheid van het 75-jarig bestaan van *de Volkskrant* als dagblad een indrukwekkend boek: *De metamorfose van een dagblad - Een journalistieke geschiedenis van de Volkskrant*. Daarmee volgde hij het spoor van Joan Hemels (*De emancipatie van de Volkskrant - Geschiedenis van de Volkskrant*, 1981) en Martin Sommer (*Krantebeest - J.M. Lücker, triomf en tragedie van een courrantier*, 1993). Een drieluik waarmee de sociaal-politieke en journalistieke historie van de krant tot de jaren negentig volledig in woord en beeld is gebracht.

Vanwege dit sluitstuk van de serie *Broeinest VK* vroegen wij ons af wie we daarvoor zouden vragen. We bleven bij één naam steken: Frank van Vree. Kind van de generatie, onze 'huishistoricus'

en daarna ook nog eens beland in een succesvol hoogleraarschap Journalistiek en Cultuur aan de Universiteit van Amsterdam. We wilden de geïnteresseerde lezer uit die tijd aan het woord laten. Hoe heeft die de broeinest-periode zelf beleefd?

Waar was je in 1960?

'Wij woonden in het Westland, in de buurt van Delft. We kwamen uit wat toen 'een goed-katholieke familie' heette. Negen kinderen. Mijn vader was kleermaker, mijn moeder had een wat ongewone achtergrond. Die had de middelbare school gedaan, maar zij had door de oorlog nooit kunnen studeren. De eerste jaren na de oorlog heeft zij in Amsterdam gewoond als assistent van een psychiater. Mijn moeder stond dus redelijk in de wereld, om het zo te zeggen. Mijn vader had in een werkkamp gezeten in Duitsland, een ervaring die hem heeft getekend. Hij was echt een linkse katholiek. Een KAB-katholiek. Anti-monarchist overigens.

'Politiek gezien passen zij volledig in het profiel van *de Volkskrant* uit de jaren vijftig. Goede katholieken, maar wel vooruitstrevend, sociaal, politiek

geëngageerd. Ik zal niet zeggen dat ik herinneringen heb aan de krant in die vroege jaren, maar wel aan nieuws en aan de krant in het algemeen. Wij zijn echt met *de Volkskrant* opgegroeid. Mijn ouders zijn getrouwd in 1949 en hebben tot de dag van vandaag *de Volkskrant* gelezen. Mijn vader is inmiddels overleden, maar mijn moeder heeft hem nog steeds. Ze behoort tot de veteranen onder de abonnees.'

Had dat invloed op je opvoeding en ontwikkeling?

'Het bijzondere is - en dat staat natuurlijk niet in mijn boek - dat de ontwikkeling die de krant heeft doorgemaakt, precies samenvalt met de weg die mijn ouders hebben afgelegd. Ze zijn daarmee eigenlijk in alle opzichten modellezers. Ze gingen precies dezelfde richting uit als de krant. Het Vaticaans concilie, oecumenische gespreksgroepen - dat sloeg allemaal aan bij ons thuis. Als kind hadden we op school te horen gekregen dat de protestanten de vijand waren, maar nu kwamen zij ineens bij ons over de vloer, om het zo te zeggen. Vanaf dat moment kun je zeggen: alle fasen die de

Zie verder pagina 2

De redactie bij het afscheid van Angeliën Camper juni 1975 in café Hesp. Te herkennen: Ad Overeem, Jan de Vries, Jos Jeanson, Maria Hendriks, Hans Friedeman, Wim Sprenger, Jan van der Pluijm, Riet Lina, Willem Ellenbroek, Jan Damen, Daniël Koning (met bril), Paul Kouwenberg (met baard), Art Verburg, Martin Siecker, Lidy van Marissing, Jan Paul Bresser, Lambiek Berends. Op de voorgrond Angeliën Camper, vroeg overleden. Volgens een ingewijde 'had zij het blowen uitgevonden'. Foto Wim Ruigrok

Vervolg van pagina 1

krant doormaakte, gingen mijn ouders ook door.'

Voorbeelden?

'Mijn moeder ging in de politiek. Eerst bij de KVP, daarna bij het CDA. Zij voelde zich sterk verwant met de groep-De Zeeuw, die de KVP in de jaren zeventig naar links probeerde te trekken. In die tijd maakte ze ook deel uit van het bestuur van de KVP van het kiesdistrict Dordrecht. Na de nederlaag van De Zeeuw heeft zij zich helemaal geconcentreerd op de lokale politiek. Zij is vervolgens zestien jaar wethouder geweest. Eerder al was ze werkzaam als freelance journaliste. Zij schreef onder meer voor *Het Binnenhof* en de regionale editie van de *Haagsche Courant*.

'Mijn vader heeft volgens mij in 1971 na de vorming van het kabinet-Biesheuvel een ingezonden stuk in de krant geschreven. Daarin waarschuwde hij de KVP voor het laatst: als de KVP nog één keer met de VVD zou samengaan, zou hij nooit meer op de KVP stemmen. Daar heeft hij zich ook aan gehouden. Hij heeft het nooit meer gedaan. Vervolgens PPR, Partij van de Arbeid, Evangelische Volkspartij, PSP - alleen lokaal stemde

hij nog confessioneel, vanwege mijn moeder.'

Had dat allemaal invloed op jou als puber? Je hebt je boek opgedragen aan Pierre, 'een oude abonnee'.

'Dat was mijn vader. Dat staat er niet zo, maar zo is het wel. Hij was een sociaal voelend man, met een sterk gevoel voor rechtvaardigheid en daarmee als het ware van nature progressief. Met mijn moeder is hij zijn leven lang actief geweest in het politieke en maatschappelijke leven. Daarbij zijn ze overigens altijd kerkelijk gebleven, zij het ook hier actief betrokken en kritisch.

'Zeker in de jaren waarover we nu spreken, viel de wereld van mijn ouders samen met die van *de Volkskrant*. De enige momenten dat ik ze heb horen mopperen over de krant, was wanneer die te laat kwam. De krant werd per post bezorgd en het gebeurde geregeld dat de aansluiting werd gemist, vanwege een storing of iets anders. Mijn moeder kon daar verschrikkelijk over mopperen.

'Alles wat er in die jaren gebeurde, vond een goede voedingsbodem bij ons thuis. Bij mijn ouders in de eerste plaats, maar later ook bij ons. Dat betrof niet alleen de politiek, maar alles wat er meekwam aan ideeën, aan alles wat er gebeurde in

de jaren zestig. Tot een paar jaar geleden las vrijwel iedereen uit ons gezin *de Volkskrant*.'

Had je toen al wat met journalistiek?

'Ik heb al vroeg wat met kranten en journalistiek gehad. Ik heb op de middelbare school lessen gehad aan de hand van stukken uit de krant. Ik heb niet zo lang geleden nog knipselmappen gevonden met artikelen over Gandhi en Che Guevara. Die verzamelde ik toen al blijkbaar.

'Voor mij was het volstrekt vanzelfsprekend dat ik, toen ik op kamers ging wonen, een abonnement op de krant nam. In het huis waar ik toen in Groningen woonde, kwamen drie kranten: *de Volkskrant*, *Trouw* en het *Nieuwsblad van het Noorden*. Op vrijdag en zaterdag kon je op een paar plekken in de stad het net gefuseerde *NRC Handelsblad* los kopen. Het *Cultureel Supplement*, dat was iets nieuws, daar moest je snel bij zijn.'

Had je voorkeuren in de krant in de jaren zestig, zeventig?

'Wat ik me herinner, is dat ik eind jaren zestig de krant systematisch begon te lezen. Als je niet echt in de journalistiek

Zie verder pagina 3

Vervolg van pagina 2

zit, onthoud je nauwelijks namen. Jan Blokker weet je nog wel, maar voor de rest? In het begin las ik *Dag in Dag Uit*, de voorpagina, stukken over Amerikaanse deserteurs in Denemarken, Jan van der Putten over Latijns Amerika. De interviews van Martin Ruyter heb ik gelezen, maar achteraf heb ik pas beseft dat ze door Martin Ruyter waren geschreven.

‘Later, toen ik ging studeren, werd dat anders. Dan ontwikkel je je. Buitenland, onderwijs, boek- en filmrecensies, ja, Peter van Bueren, maar met hem was ik het nooit eens. *Wandelganger*? Nee, ik kan me niet herinneren dat ik die ooit las. Ja, *Dag in Dag Uit*, dat sloot redelijk aan bij de Aloha-generatie. Begrijpen jullie wat ik bedoel!’

Waar kwam dat persoonlijk voor jou tot uiting, achteraf gezien?

‘Wat ik heb ervaren: de dingen die in de krant stonden in de jaren zestig en vroege jaren zeventig, waren nog vrij vrolijk en onschuldig. Weinig dogmatisch, het ging over deuren open zetten, nieuwe ideeën, experimenten. Het was eigenlijk een vrolijke tijd, ook de toon waarop er over allerlei zaken, ook het buitenland, werd gesproken.

‘Toen ik ging studeren, begon ik nog ijveriger te verzamelen, *de Volkskrant*, maar ook *Vrij Nederland*, waarin ook van alles te vinden was, zoals een serie met filosofen als Karl Popper, Erich Fromm, Herbert Marcuse.

‘Veel afvallige katholieken, ook jongeren, vonden in de krant dingen waarmee zij in hun dagelijks leven bezig waren. Niet alleen de wereld verbeteren, maar ook de vrolijke kanten. De VPRO had dat ook. Die was net zo populair. De VPRO op zondag was een feestavond.’

Dat vrolijke ging er wel van af in de jaren zeventig, je studententijd.

‘Ik ben behoorlijk actief geweest in mijn studententijd. Maar de vrolijkheid begon al snel te verdwijnen. Er was een sterke invloed van de CPN vanaf 1973. *De Volkskrant* werd in die kringen gezien als onbetrouwbaar en als een krant die rechts in de kaart speelde, zoals ze dat toen noemden. *De Volkskrant* stond immers in die tijd meer bij de Partij van de Arbeid, de PPR en de PSP. De studentenbeweging in Groningen vormde, veel meer nog dan in Utrecht en Amsterdam, een stalinistisch bolwerk. Tegelijk bestond er een kleine, maar hevige oppositie van mensen die niets van de CPN moesten hebben.’

Wat was de rol van de krant in het algemeen toen?

‘De krant speelde daar een belangrijke

rol in. Die CPN'ers zwoeren bij *De Waarheid*. Dat was het verschil met de jaren zestig. Die communisten hadden vrij platgeslagen ideeën, ronduit arbeideristisch, over belangenstrijd en dat soort dingen. Vrijheid, creativiteit en openheid verdwenen in de loop van de jaren zeventig. De sfeer in de studentenwereld was uiteindelijk net zo intolerant als nu in de kringen rond Wilders, maar dan van links.

‘Partijpolitieke elementen overheersten. Ik heb ze gehoord, die jongens die tijdens vergaderingen tegen opposanten riepen: *gooi ze er maar uit, die scheurmakers*. Amnesty International was oké, zolang het maar over Chili ging en niet over Rusland. Absoluut niet leuk. Het ging er behoorlijk agressief aan toe.’

En de Volkskrant?

‘*De Volkskrant* was gematigd, maar dat noemden die CPN'ers onbetrouwbaar. Dat dogmatisme zat in alle linkse bewegingen in de jaren zeventig, waar je ook kwam, op de werkvloer, in de kranten, in medezeggenschapsraden. Ik ben, terugkijkend, ook zelf niet van smetten vrij.

‘Aan de linkerkant vond je dit soort gesloten en dogmatische trekken overal terug. Dat is echt een kenmerk van de periode tussen 1973 en zeg maar 1978/1979. Daarna verdwijnt het weer langzaam. De geschiedenis van die jaren, vanuit de lezerskant gezien, loopt in alle opzichten parallel - en ze heeft ook alle kenmerken die *de Volkskrant* ook had.’

Je hebt nooit overwogen je abonnement op te zeggen?

‘Nee, nooit. Ik ben wel de *NRC* erbij gaan lezen. Zodra ik het kon betalen, halverwege de jaren zeventig. Eén krant vond ik niet genoeg en de *NRC* was beter in de buitenland-rubrieken, en zonder meer interessant op het terrein van cultuur en wetenschap.’

Vond je de redactie een rebelse club?

‘Dat denk ik wel. Eind jaren zestig was het heel open, het speelse element overheerste, vooral in de rubrieken. Misschien was dat wel een van de belangrijkste keerpunten in de geschiedenis van de krant.

‘Martin Ruyter, Henk Huurdeman, Ben Haveman, die gingen met een veel vrijere pen schrijven. Dat heeft de krant groot gemaakt. Die stijl en benadering worden vaak onderschat. Dat gebeurde daarvoor ook al, bijvoorbeeld met de wat oubollige humor van Godfried Bomans en Kees Stip, maar dat was echt een andere tijd. Dat vinden wij nu allemaal niet meer leuk, maar dat heeft wel de trend gezet.’

Je hoort vaak over die zure toon in de krant van die tijd. Maar we waren toch kritisch?

‘Scherp is wat anders dan zuur. Zuur is als je alles eindeloos herhaalt en dan denk je als lezer: we weten het nu wel. Maar nogmaals: ik heb dat toen niet zo ervaren. Achteraf, als je terug kijkt, kun je het natuurlijk overal terugvinden: gezeur, sektarisme, geslotenheid, in de hele samenleving, niet alleen in de krant. Die verzuring was niet typisch iets voor de krant.’

Wat was jouw reactie?

‘Ik weet dat ik de kritiek daarop wel leuk vond. Jan Blokker, daar moest ik om lachen. En W. F. Hermans, of Gerrit Komrij. Mensen die graag tegen heilige huisjes traptten. Die kant heeft de krant ook altijd gehad. Blokker kreeg de mogelijkheid om satire te schrijven.

‘Dat idee van de verzuring kwam pas aan het eind van die periode. Toen werden er plots allerlei sektarische vlekken in de krant zichtbaar, zoals in de hele samenleving. Dat was een kentering.

‘Iemand als Jan van der Putten werd daar ook mee geconfronteerd. Die was zo geëngageerd, daar had de redactie Buitenland duidelijk steeds meer moeite mee, hoewel hij achteraf gezien wel degelijk gelijk had. Bijvoorbeeld over de massamoorden en de verdwijningen in Argentinië in 1978. Toen werd gezegd: ja, die Jan van der Putten overdrijft altijd. Hij schreef dat er dertigduizend mensen waren vermoord. En dat werd niet serieus genomen. Maar hij had godbetert wel gelijk, weten we nu!’

Hoe las je de krant?

‘Ik las de krant van de ene pagina naar de andere. Ik las echt alles. Toen ik studeerde, begon mijn dag met het spellen van de krant. Heerlijk, elke dag de krant spellen!’

Han van Gessel
Jacques de Jong